

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a cincea

Cauza Suda împotriva Republicii Cehe

(Cererea nr. 1643/06)

Hotărâre

Strasbourg

28 octombrie 10

Definitivă

28/01/2011

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În Cauza Suda împotriva Republicii Cehe,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a cincea), reunită într-o cameră compusă din Peer Lorenzen, *președinte*, Renate Jaeger, Karel Jungwiert, Rait Maruste, Mark Villiger, Isabelle Berro-Lefèvre, Zdravka Kalaydjieva, *judcători*, și Claudia Westerdiek, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 5 octombrie 2010,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 1643/06 îndreptată împotriva Republicii Cehe prin care un resortisant al acestui stat, Pavel Suda („reclamantul”), a sesizat Curtea la 6 ianuarie 2006 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de P. Zima, avocat în Baroul ceh. Guvernul ceh („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, V.A. Schorm.

3. Reclamantul pretinde că, din cauza unei clauze de arbitraj formulată de către terți, nu putea obține examinarea cauzei sale de o instanță care să prezinte garanțiile necesare.

4. La 5 februarie 2009, președintele secției a cincea a decis să comunice cererea Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 1 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

5. Reclamantul s-a născut în 1968 și are domiciliul în Pardubice.

6. Reclamantul era acționar minoritar la societatea pe acțiuni C. Prin decizia adunării generale luată cu majoritate (fără votul reclamantului, care a votat împotriva), la 19 noiembrie 2003, s-a decis dizolvarea societății C. fără lichidare și repunerea bunurilor sale în posesia acționarului său principal, societatea E.

Contractul privind repunerea în posesie a bunurilor încheiat între C și E. a determinat, în baza unui raport de expertiză realizat de un institut specializat numit de instanță, valoarea în numerar a acțiunilor deținute de acționarii minoritari, printre care și reclamantul. Conform art. 220p alin. (4) C. com., contractul dă acționarilor dreptul de reexaminare a cuantumului sumei respective în termen de două luni de la data la care înscrierea în registrul comerțului a transferului bunurilor devine opozabilă terților. Conform unei clauze de arbitraj incluse în contract, această reexaminare nu este de competența instanțelor ordinare; trebuia efectuată de către arbitri înscriși pe lista unei societăți cu răspundere limitată (fiecare parte alegând câte un arbitru și acești arbitri alegând un președinte) și conform regulilor de procedură arbitrală stabilite de respectiva societate, în vigoare la data încheierii contractului.

7. La 9 februarie 2004, reclamantul a sesizat instanța regională (*Krajský soud*) din Brno cu o cerere de reexaminare și anulare a sumei acordată conform contractului menționat.

8. La 27 aprilie 2004, instanța regională a respins cererea, subscriind la obiecția părâtului conform căreia competența în materie era rezervată arbitrilor. A estimat că nu erau îndeplinite condițiile din a doua teză a art. 106 alin. (1) C. proc. civ., care permit instanței în anumite cazuri să decidă în cauză.

9. La 18 octombrie 2004, această hotărâre a fost confirmată de instanța superioară (*Vrchní soud*) din Olomouc. Admițând că, în temeiul Legii nr. 216/1994 privind procedura de arbitraj, competența unei instanțe arbitrale sau a arbitrilor nu se putea baza decât pe un acord între părțile litigiului, instanța a considerat că această competență putea decurge și din alt act normativ, în speță art. 220k alin. (1) și art. 220p alin. (4) C. com., care permit ca acest tip de litigii să fie soluționate printr-o procedură de arbitraj. A respins, prin urmare, cererea reclamantului și a concluzionat că, în speță, clauza de arbitraj a fost formulată în mod valabil.

10. La 15 februarie 2005, reclamantul a formulat un recurs constituțional în care se plânga de încălcarea dreptului său la un proces echitabil. A susținut că o clauză de arbitraj, echivalând cu renunțarea la un drept constituțional, trebuia să emane din voința personală a părților litigiului, care nu putea fi înlocuită de acțiunea unor terți, în acest caz societățile C. și E., încheind contractul cu privire la repunerea în posesia bunurilor.

11. Prin decizia din 23 iunie 2005, notificată avocatului reclamantului la 11 iulie 2005, Curtea Constituțională (*Ústavní soud*) a respins recursul ca fiind în mod vădit nefondat. Aceasta a arătat că stingerea procedurii nu a limitat dreptul reclamantului la o protecție judiciară contrară Constituției deoarece acesta a dispus de o altă modalitate de protecție a drepturilor sale patrimoniale; într-adevăr, dacă intenționa să conteste conținutul contractului cu privire la repunerea în posesia bunurilor, persoana în cauză ar fi putut introduce (în termenul de trei luni de la data desfășurării adunării generale) o procedură de constatare a nulității acestui contract. Curtea a observat apoi că adunarea

generală a unei societăți putea decide cu majoritate în materie și că deținerea acțiunilor implica întotdeauna riscul unei ingerințe în acest drept de proprietate.

II. Dreptul și practica interne relevante

A. Codul comercial (Legea nr. 513/1991, versiunea în vigoare la momentul comiterii faptelor)

12. Pentru modul de redactare a art. 131 pct. 3 c), art. 220h pct. 4 și art. 220l, a se vedea *Kohlhofer și Minarik împotriva Republicii Cehe* (nr. 2921/03, 28464/04 și 5344/05, pct. 45, 51, 53-57, 15 octombrie 2009).

13. Art. 220p reglementa dizolvarea unei societăți pe acțiuni prin repunerea bunurilor în posesia acționarului principal.

Potrivit art. 220p alin. (1), adunarea generală poate decide cu privire la dizolvarea societății fără lichidare și repunerea în posesia bunurilor a unui acționar ce deține acțiuni a căror valoare nominală depășește 90% din capital (denumit în continuare „acționar principal”).

Alin. (2) obligă acționarul principal să furnizeze celorlalți acționari o soluționare pecuniară adecvată, sumă care trebuie stabilită printr-un raport de expertiză.

În temeiul art. 220p alin. (4), contractul cu privire la repunerea bunurilor în posesia acționarului principal dintre societate și acesta trebuie să determine suma și termenul plății. Acest termen nu poate depăși două luni de la înscrierea transferului bunurilor în registrul comerțului. În acest context, art. 220k alin. (1), (5) și (7) (cu privire la despăgubirea acționarilor la fuziune) trebuie să se aplice în mod corespunzător. Contractul cu privire la repunerea în posesia bunurilor trebuie să încunoștințeze acționarii minoritari despre dreptul lor la despăgubire, precum și despre dreptul de reexaminare a sumei în termen de două luni de la data la care înscrierea transferului bunurilor în registrul comerțului devine opozabilă terților.

14. Art. 220k alin. (1) prevedea că, în cazul în care rata de schimb a acțiunilor indicată în contractul cu privire la fuziune nu era adecvată, fiecare acționar al societății fuzionate avea dreptul să ceară o despăgubire societății dobânditoare. Contractul de fuziune putea stabili ca reexaminarea ratei de schimb a acțiunilor și stabilirea sumei despăgubirii să facă obiectul unei proceduri de arbitraj. În temeiul art. 220k alin. (5), hotărârea judecătorească care acorda unui acționar dreptul la a fi despăgubit de societatea dobânditoare, în baza dreptului recunoscut, de asemenea, față de ceilalți acționari.

15. Art. 220h – 200p au fost abrogate, la 1 iulie 2008, prin Legea nr. 125/2008 cu privire la transformările societăților comerciale și a cooperativelor. Această lege nu mai prevede posibilitatea de contractare a unei clauze de arbitraj. Expunerea de motive a Guvernului indică faptul că, deși Curtea Constituțională nu a calificat ca fiind anticonstituțională posibilitatea de reexaminare a sumei de plată prin intermediul unei proceduri de arbitraj, se referea totuși la o reglementare discutabilă deoarece permitea impunerea chiar de către arbitri a reexaminării acționarilor care nu au consimțit, ceea ce era contrar cel puțin principiilor morale.

B. Legea nr. 216/1994 privind procedura de arbitraj

16. În temeiul art. 8, persoana care ar trebui să arbitreze trebuie să anunțe imediat părțile sau instanța despre toate circumstanțele care pot ridica îndoieli justificate cu privire la imparțialitate, care ar duce la recuzarea sa.

17. Art. 12 obligă arbitrul să renunțe la funcție dacă, în cursul procedurii, apar circumstanțe ce pot ridica îndoieli cu privire la imparțialitatea sa; dacă nu o face, părțile pot conveni modul în care poate fi recuzat sau pot propune instanței să hotărască asupra recuzării sale.

18. Art. 15 îi autorizează pe arbitri să-și examineze competența; aceștia pot decide că nu sunt competenți să hotărască asupra convenției de arbitraj ce le-a fost prezentată.

19. În temeiul art. 18, părțile la o procedură de arbitraj sunt în poziție egală și trebuie să li se ofere ocazia de a-și valorifica drepturile.

20. Conform art. 30, prevederile Codului de procedură civilă se aplică în mod corespunzător procedurii în fața arbitrilor, dacă nu se prevede altceva.

În temeiul art. 13, instanța sesizată de una din părți anulează hotărârea arbitrală dacă

a) a fost pronunțată într-o cauză care nu poate face obiectul unei convenții de arbitraj valabile;

b) convenția de arbitraj este lovită de nulitate din alte motive, a fost anulată sau nu are legătură cauza respectivă;

c) cauza implică un arbitru care nu a fost chemat să arbitreze sau nu avea capacitatea de a arbitra;

d) hotărârea arbitrală nu a fost pronunțată cu majoritate;

e) arbitrii nu au examinat argumentele unei părți în cauză;

f) hotărârea arbitrală impune uneia din părți o obligație pe care petentul nu a cerut-o sau care nu este autorizată prin dreptul intern;

g) există motive care permit, într-o procedură judiciară civilă, să se solicite redeschiderea procedurii.

21. Art. 34 alin. (1) prevede, în cazul în care instanța anulează o hotărâre arbitrală pentru motivele indicate la art. 31 a) sau b), să continue, la cererea uneia dintre părți, să examineze cauza pe fond și să se pronunțe.

Conform art. 34 alin. (2), dacă instanța anulează o hotărâre arbitrală pentru un alt motiv decât cel prevăzut la alin. (1), convenția de arbitraj rămâne valabilă. Arbitrii care au examinat hotărârea arbitrală anulată sunt excluși din noua examinare a cauzei.

C. Codul de procedură civilă (Legea nr. 99/1963)

22. Art. 106 alin. (1) prevede că, în cazul în care instanța stabilește, în urma cererii reclamantului formulată cel târziu în primul act efectuat în cauză, examinarea cauzei într-o procedură de arbitraj, conform convenției de arbitraj încheiată între părți, pronunță stingerea procedurii; instanța va examina totuși cauza dacă părțile declară că nu mai vor să aplice convenția. Mai mult, instanța va examina cauza dacă stabilește că, în temeiul dreptului ceh, nu poate face obiectul unei convenții de arbitraj sau că convenția de arbitraj este lovită de nulitate ori nu există, precum și în cazul în care instanța arbitrală și-a declinat competența.

23. În temeiul art. 106 alin. (2), în cazul în care instanța a pronunțat stingerea procedurii în temeiul alin. (1) și dacă a fost formulată o cerere introductivă de instanță în fața arbitrilor, efectele juridice ale cererii inițiale sunt păstrate cu condiția ca cererea introductivă de instanță în fața arbitrilor să fi fost formulată în cele treizeci de zile de la notificarea deciziei privind stingerea procedurii judiciare.

24. În temeiul art. 106 alin. (3), dacă procedura de arbitraj a fost angajată înaintea procedurii judiciare, instanța suspendă procedura cu privire la inexistența sau

nulitatea convenției de arbitraj până în momentul în care este pronunțată o hotărâre în procedura de arbitraj cu privire la competența sau la fondul cauzei.

D. Jurisprudența instanțelor supreme

25. Curtea Supremă și Curtea Constituțională au confirmat, în mai multe decizii, avizul instanțelor inferioare conform căruia competența arbitrilor de a judeca litigiile dintre acționarul principal și acționarul minoritar cu privire la soluționarea pecuniară se poate întemeia pe art. 220k alin. (1) C. com. și, astfel, pe o convenție de arbitraj încheiată între acționarul principal și societate.

26. În hotărârea nr. 32 Odo 1528/2005 din 25 aprilie 2007, Curtea Supremă a reiterat necesitatea aplicării în procedura de arbitraj a principiilor Codului de procedură civilă (printre care și principiul egalității părților), aplicare ce face obiectul reexaminării judiciare în temeiul art. 31 din Legea privind procedurile de arbitraj.

27. În hotărârea nr. 32 Cdo 1201/2007 din 11 iunie 2008, Curtea Supremă a declarat în mod explicit obligația de respectare în procedura de arbitraj a principiilor fundamentale de echitate a procedurii, sub sancțiunea anulării hotărârii arbitrale.

E. Hotărârea Curții de Arbitraj de pe lângă Camera Economică și Camera Agrară a Republicii Cehe

28. Prin hotărârea nr. 637/05 pronunțată la 11 octombrie 2006, Curtea de Arbitraj și-a declinat competența pentru a judeca același tip de litigiu ca cel din speță și a pronunțat stingerea procedurii de arbitraj. Ea a estimat că clauza de arbitraj încheiată între societatea dizolvată și acționarul său principal nu era obligatorie pentru terți (printre care și acționarii minoritari). Într-adevăr, în temeiul legii privind procedura de arbitraj, competența arbitrilor nu se poate întemeia decât pe un contract încheiat de către părțile litigiului; Codul comercial nu putea așadar impune *ex lege* o procedură de arbitraj obligatorie indiferent de problema de a afla dacă condițiile legii privind procedura de arbitraj erau îndeplinite.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 din convenție

29. Reclamantul pretinde că, ca urmare a unei clauze de arbitraj contractată de către terți, nu putea obține examinarea cauzei sale de o instanță care să prezinte garanțiile necesare. El subliniază că procedura de arbitraj nu ar fi publică, că hotărârea arbitrală nu ar putea fi reexaminată pe fond de către o instanță și că el ar fi trebuit să suporte cheltuielile de procedură. Reclamantul invocă în această privință dreptul la un proces echitabil, astfel cum este prevăzut de art. 6 § 1 din convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public [...] a cauzei sale de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

30. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

31. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne, referindu-se, între altele, la cauza *Kozlov împotriva Rusiei* [(dec.), nr. 55129/00, 18 aprilie 2002]. În opinia lui, reclamantul ar fi trebuit în primul rând să inițieze procedura în fața arbitrilor, astfel cum prevede clauza respectivă, care nu ar fi ținută de hotărârea Curții de Arbitraj de pe lângă Camera Economică și Camera Agrară din 11 octombrie 2006; prin urmare, nu este posibil să se deducă din aceasta că, în speță, arbitrii s-ar fi declarat incompetenți pentru a soluționa cauza și că această cale ar fi fost *a priori* în zadar. Guvernul subliniază, de asemenea, că, dacă arbitrii și-ar fi declinat cu adevărat competența, reclamantul ar fi putut apoi sesiza instanța care ar fi fost obligată, în temeiul celei de-a doua teze a art. 106 alin. (1) C. proc. civ., să examineze cauza pe fond.

32. Guvernul observă, în plus, că reclamantul nu a profitat de posibilitatea de a iniția procedura care încearcă să constate nulitatea deciziei adunării generale și a contractului privind repunerea în posesia bunurilor, ceea ce i-ar fi permis să atace actul pe care se bazează competența arbitrilor; de asemenea, ar fi putut să formuleze o acțiune în despăgubiri pentru prejudiciul cauzat de nerespectarea obligațiilor de către organele societății sau de experții lor, în temeiul art. 220h și 220l C. com. Aceste două proceduri ar fi fost desfășurate în contradictoriu în fața unei instanțe ordinare.

33. Opunându-se excepției menționate, reclamantul notează, în primul rând, că nu este relevantă în speță cauza *Kozlov* (decizia citată anterior) deoarece instanțele de arbitraj menționate sunt instanțe federale specializate în litigii comerciale care fac parte din sistemul judiciar standard. De asemenea, reclamantul consideră că trebuie distinsă cauza sa de cele în care era vorba de un arbitraj voluntar.

34. Persoana în cauză subliniază apoi că dreptul la un proces echitabil, astfel cum este reținut în speță de către Guvern, are un caracter condițional, ceea ce constituie un obstacol inacceptabil pentru dreptul de acces la instanță. Într-adevăr, dreptul său de sesizare a instanțelor ordinare ar depinde fie de alegerea societății respective și a acționarului său principal de a contracta sau nu o clauză de arbitraj, fie de decizia imprevizibilă a arbitrilor cu privire la propria lor competență. De altfel, dacă sesiza arbitrii după ce instanțele au refuzat examinarea cauzei sale pe fond, aceasta ar putea fi considerată ca o renunțare la dreptul său la un proces echitabil, iar arbitrii nu i-ar putea soluționa capetele de cereri întemeiate pe echitatea și publicitatea procedurii.

35. În ceea ce privește acțiunea în nulitatea deciziei adunării generale, reclamantul notează că, în temeiul art. 220h C. com., o astfel de acțiune nu poate fi examinată pe fond după înscrierea deciziei privind transferul bunurilor în registrul comerțului.

36. Curtea consideră că problema de a ști dacă reclamantul a epuizat căile de atac interne este strâns legată de fondul cererii sale. Astfel Curtea va examina excepția de inadmisibilitate a Guvernului în cadrul motivării capătului de cerere formulat în temeiul art. 6 § 1.

37. De altfel, Curtea constată că cererea nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 a) din convenție și că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, cererea trebuie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

38. Reclamantul evidențiază asemănările prezentei cauze cu cauza *Bramelid și Malmström împotriva Suediei* (nr. 8588/79 și 8589/79, decizia Comisiei din

12 octombrie 1989, Culegere de hotărâri și decizii nr. 29), subliniind că speța nu se referea la un arbitraj voluntar deoarece nici nu a consimțit și nici nu a încheiat contractul ce include clauza de arbitraj. El consideră, de asemenea, că dreptul de acces la instanță nu poate depinde de voința părților la contractul privind repunerea în posesia bunurilor sau de decizia, imprevizibilă, a arbitrilor cu privire la competența proprie.

39. Persoana în cauză insistă apoi asupra faptului că, spre deosebire de cauza *Osmo Suovaniemi și alții împotriva Finlandei* [(dec.), nr. 31737/96, 23 februarie 1999], citată de Guvern, în speță nu renunțat deloc la dreptul de examinare a cauzei în ședință publică de către o instanță ordinară. Admițând că adunarea generală a unei societăți pe acțiuni decide probleme importante cu privire la societatea respectivă, reclamantul consideră că decizia acestui organ nu-i poate înlocui propria voință în ceea ce privește renunțarea la un drept fundamental. Într-adevăr, partea de acțiuni deținută de acționarul majoritar nu acordă acestuia dreptul de a decide cu privire la renunțarea de către acționarii minoritari a drepturilor lor fundamentale.

La acest punct, reclamantul se opune argumentului Guvernului care califică ca general sau speculativ capătul de cerere întemeiat pe absența de publicitate a procedurii de arbitraj. El afirmă că art. 220k alin. (5) C. com. acordă tuturor acționarilor minoritari dreptul de a profita de o hotărâre judecătorească favorabilă unuia dintre ei, dând astfel acestei decizii un efect *erga omnes*. Or, dacă suma de plată face obiectul unei proceduri de arbitraj, nepublică și confidențială, ceilalți acționari nu-i pot afla rezultatul și nici o eventuală posibilitate de a angaja o procedură de plată împotriva acționarului majoritar.

40. Reclamantul observă, în plus, că în toate celelalte state în care o adunare generală a unei societăți poate decide transferul de bunuri sau de *squeeze-out*, litigiile dintre acționari sunt întotdeauna examinate de instanțele ordinare. El citează, în această privință, legislațiile germană și austriacă care au creat un standard european pe care Republica Cehă nu l-a respectat. De asemenea, persoana în cauză notează că posibilitatea de a supune acest tip de litigii unui arbitraj a fost recent suprimată de dreptul ceh (prin Legea nr. 125/2008).

41. Reclamantul notează, în sfârșit, că reexaminarea de către o instanță în urma procedurii arbitrale, prevăzută de art. 31 din Legea nr. 216/1994 privind procedura de arbitraj, este limitată la unele deficiențe de procedură și nu privește fondul cauzei; astfel, hotărârile Curții Supreme citate de Guvern, pronunțate în cauzele de arbitraj voluntar, nu au legătură decât cu problema egalității părților. În virtutea art. 34 § 1 din Legea nr. 216/1994, instanța nu poate decide pe fondul cauzei decât dacă arbitrajul este exclus *per se* sau dacă clauza de arbitraj este lovită de nulitate. În alte cazuri, legislația cehă nu permite, în ceea ce privește hotărârile arbitrale, o reexaminare judiciară integrală a problemelor de fapt și de drept.

42. Guvernul subliniază că reclamantul nu a inițiat procedura de arbitraj și nu este posibil să se prevadă modul în care și-ar fi decis competența arbitrii înscrși pe lista societății desemnate în clauza de arbitraj. Cu toate acestea, indiferent de decizia lor în această privință, cauza ar fi fost examinată pe fond, fie de către arbitri (dacă își acceptau competența), fie de către o instanță ordinară în temeiul tezei a doua a alin. (1) al art. 106 C. proc. civ. (dacă arbitrii își declinau competența). Guvernul consideră că argumentul reclamantul ce se opune la natura „condiționată” a unui asemenea acces la instanță se bazează pe o falsă presupunere conform căreia procesul echitabil nu ar fi garantat decât dacă cauza este examinată de o instanță ordinară sau dacă decizia arbitrilor este supusă unui control integral al instanțelor. Ori, Curtea nu ar impune niciodată cerințe atât de stricte în ceea ce privește procedura de arbitraj.

43. În opinia Guvernului, chiar dacă arbitrii au decis să examineze cauza pe fond, garanțiile prevăzute de art. 6 § 1 din convenție ar fi fost respectate, astfel cum impune jurisprudența, dacă nu este vorba de un arbitraj voluntar (*Bramelid și Malmström împotriva Suediei*, decizia Comisiei citată anterior). Guvernul consideră totuși că, spre deosebire de cauza *Bramelid și Malmström*, nu putem vorbi în speță de un arbitraj forțat, impus indiferent de voința părților. Într-adevăr, în prezenta cauză, art. 220k alin. (1) și art. 220p alin. (4) C. com. nu făceau decât să prevadă posibilitatea de a contracta o clauză de arbitraj de care părțile puteau sau nu profita. Faptul că un acționar minoritar nu dispune decât de mijloace limitate pentru a influența această alegere decurge, în opinia Guvernului, din natura unei societăți pe acțiuni și din modul în care aceasta ia deciziile, de care orice acționar rațional trebuie să fie conștient. Decizia unei adunări generale de a aprova încheierea unui contract care stabilește competența arbitrilor nu poate fi calificată, prin urmare, ca arbitraj forțat deoarece este vorba de un arbitraj contractual ce reflectă modul în care o persoană juridică își manifestă voința.

44. Guvernul afirmă, de asemenea, că, deși o procedură de arbitraj nu prezintă întotdeauna garanțiile tipice pentru o procedură judiciară, nu înseamnă că este lipsită de orice garanție sau că este în sine contrară principiilor echității în sensul art. 6 § 1. Dimpotrivă, arbitrajul este în general acceptat în special în materie de litigii comerciale ce necesită competențe speciale (care le pot lipsi judecătorilor). Prin urmare, cauza reclamantului, în speță, în care trebuia stabilită, cu ajutorul unor metode economice adecvate, valoarea unei societăți, era prin natura sa aptă să fie examinată de către arbitri. De altfel, Guvernul consideră că faptul că celelalte state legiferează în mod diferit în materie sau că legislația cehă a fost de curând modificată nu înseamnă că reglementarea anterioară era contrară principiilor art. 6 § 1.

45. Guvernul notează apoi că, în general, Curtea nu are obligația să examineze natura și reglementarea procedurii de arbitraj în dreptul ceh și că ar trebui să se limiteze la a judeca, în lumina convenției, incidența acestor elemente cu privire la situația concretă a reclamantului. Or, este de o importanță crucială în speță faptul că reclamantul a ales de bunăvoie să nu inițieze procedura de arbitraj; toate capetele sale de cerere cu privire la pretinsa incompatibilitate a unei asemenea proceduri cu convenția sunt, prin urmare, speculații. Mai mult, dincolo de o obiecție generală de lipsă de publicitate, persoana în cauză nu a prezentat Curții niciun element care să demonstreze că o eventuală procedură de arbitraj nu ar putea îndeplini în speță criteriile prevăzute de art. 6 § 1. În lipsa unor argumente concrete și având în vedere principiul prezumtivei imparțialități a arbitrilor (a se vedea *Le Compte, Van Leuven și De Meyere împotriva Belgiei*, 23 iunie 1981, pct. 58, seria A nr. 43), la posibilitatea de a renunța la publicitatea unei proceduri de arbitraj (a se vedea *Osmo Suovaniemi și alții împotriva Finlandei*, decizia citată anterior) și la caracterul specific al obiectului litigiului, Guvernul consideră că nimic nu demonstrează că o eventuală procedură de arbitraj ar fi încălcat în speță cerințele prevăzute de art. 6 § 1. Reclamantul nu se mai află în poziția în care să fie obligat printr-o decizie cu privire la alt acționar minoritar în sensul art. 220k alin. (5) C. com.

46. Guvernul adaugă că, deși arbitrii au decis în speță pe fondul cauzei, decizia lor este supusă unui control al instanțelor ordinare. Legea cehă privind procedurile de arbitraj prevede într-adevăr nenumărate garanții privind derularea unei astfel de proceduri, imparțialitatea și independența arbitrilor și egalitatea părților. În cazul nerespectării de către arbitri a acestor principii ale echității, părțile se pot adresa unei instanțe și pot obține, în urma unei proceduri publice și contradictorii, recuzarea unui arbitru sau anularea hotărârii arbitrale. Datorită acestui cadru legislativ, completat de jurisprudența Curții Supreme care impune ca procedura de arbitraj să respecte principiile fundamentale ale echității, reexaminarea judiciară este un instrument

important care permite asigurarea ca cerințele art. 6 § 1 să fie îndeplinite chiar dacă o cauză este examinată de arbitri.

Astfel, argumentul reclamantului conform căruia reexaminarea judiciară a hotărârilor arbitrale este foarte restrânsă deoarece este limitată la viciile de procedură nu se raportează decât la cauzele decise de către arbitri pe fond. În schimb, dacă arbitrii își declină competența, a doua teză a art. 106 alin. (1) C. proc. civ. obligă instanțele să hotărască pe fond asupra tuturor aspectelor cauzei (fără să ia în considerare problema validității clauzei de arbitraj).

Dat fiind că, în speță, reclamantul nu a permis arbitrilor să se pronunțe cu privire la competența lor, nu este posibil să se afle care ar fi fost amploarea examinării judiciare. În orice caz, persoana în cauză nu a susținut nici un fapt care să demonstreze că procedura de arbitraj ar fi în speță afectată de o nerespectare a art. 6 § 1 care să impună o redresare printr-o reexaminare judiciară.

47. În opinia Guvernului, faptul că cauza de față nu a fost examinată pe fond nu este imputabil nici unei insuficiențe a legislației interne, nici unei acțiuni a autorităților naționale sau a arbitrilor, ci conduitei alese de către reclamant. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a dreptului de acces la instanță.

2. Motivarea Curții

48. Curtea reamintește că dreptul de acces la instanță – garanție ce decurge din art. 6 § 1 din convenție – nu implică, în materie civilă, obligația de a sesiza o instanță de tip clasic, integrată în structurile judiciare ordinare ale țării respective; astfel, un organ însărcinat cu soluționarea unui număr restrâns de litigii determinate poate fi analizat în instanță cu condiția să ofere garanțiile dorite (*Lithgow și alții împotriva Regatului Unit*, 8 iulie 1986, pct. 201, seria A nr. 102). Art. 6 nu se opune, așadar, înființării de instanțe arbitrale pentru soluționarea anumitor litigii de natură patrimonială între persoane particulare. Nimic nu îi împiedică pe justițiabili să renunțe la dreptul lor la instanță în favoarea unui arbitraj, cu condiția ca această renunțare să fie liberă, licită și fără echivoc [*R. împotriva Elveției*, nr. 10881/84, decizia Comisiei din 4 martie 1987, Culegere de hotărâri și decizii (DR) nr. 51; *Osmo Suovaniemi și alții împotriva Finlandei* (dec.), nr. 31737/96, 23 februarie 1999; *Transado – Transportes Fluviais do Sado, S.A. împotriva Portugaliei* (dec.), nr. 35943/02, 16 decembrie 2003]. Dreptul de acces la instanță este mult prea important într-o societate democratică pentru ca o persoană să piardă beneficiul prin simplul fapt că a acceptat un aranjament extrajudiciar. Într-un domeniu care aparține ordinii publice a statelor membre, o măsură sau o soluție denunțată ca fiind contrară art. 6 impune un control deosebit de atent. Printre aceste condiții ce trebuie îndeplinite se află în orice caz și absența constrângerii; astfel dorește un instrument internațional ce se bazează pe ideile de stat de drept și libertate (*Deweert împotriva Belgiei*, 27 februarie 1980, pct. 49, seria A nr. 35).

49. Prin urmare, se cuvine să se facă diferența între arbitrajul voluntar și arbitrajul forțat. În principiu, nu se pune deloc problema în cadrul art. 6 când se face referire la un arbitraj voluntar liber consimțit. În schimb, dacă se referă la un arbitraj forțat, în sensul că arbitrajul este impus de lege, părțile nu au nicio posibilitate de a a-și sustrage litigiul de la decizia unei instanțe arbitrale. Acesta trebuie să ofere garanțiile prevăzute la art. 6 § 1 din convenție (*Bramelid și Malmström împotriva Suediei*, nr. 8588/79 și 8589/79, decizia Comisiei din 12 octombrie 1989, DR nr. 29).

50. În prezenta cauză, se cuvine să notăm că reclamantul nu a renunțat la posibilitatea de a supune litigiul unei instanțe ordinare și nici la exercitarea garanțiilor

prevăzute de art. 6 § 1 din convenție. Părțile sunt de acord, totuși, că nu se face referire la un arbitraj forțat, impus de lege, ci de un arbitraj contractat de către terți, adică societatea al cărui acționar minoritar era reclamantul, în temeiul art. 220k alin. (1) C. com. Reamintind că un asemenea aranjament a fost aprobat de Curtea Constituțională, Guvernul susține că reclamantul că nu a sesizat arbitrii desemnați de clauza relevantă. Aceștia fie ar fi putut decide pe fondul cauzei, într-o procedură ce respectă cerințele art. 6 și care poate face obiectul unui control al instanțelor clasice, fie și-ar fi putut declina competența către instanțe. Reclamantul consideră că dacă ar fi sesizat arbitrii ar fi însemnat o renunțare la dreptul său la un proces public și echitabil pe care arbitrii nu i-l puteau oferi.

51. În speță, Curtea nu este chemată să se confrunte, în temeiul cerințelor art. 6 § 1, cu sistemul general de arbitraj din dreptul ceh, ci cu o situație determinată care obliga reclamantul să recurgă la arbitraj în temeiul unei clauze pe care nu o contractase.

52. Curtea observă în primul rând că, sesizând apoi instanțele ordinare, reclamantul le-a permis să se pronunțe asupra validității clauzei de arbitraj, în temeiul celei de-a doua teze a alin. (1) al art. 106 C. proc. civ. Concluzionând că acea clauză fusese în mod valabil contractată, instanțele au pronunțat stingerea procedurii fără să decidă pe fondul cauzei. Singura posibilitate ce rămânea deschisă reclamantului era așadar să se adreseze arbitrilor desemnați de clauza respectivă și să aștepte ca aceștia să se pronunțe cu privire la competența lor de a soluționa cauza. Curtea notează totuși că, dacă reclamantul ar fi procedat astfel, s-ar fi expus riscului ca arbitrii, înscriși pe lista unei societăți private și ghidați de regulamentul acestei societăți pe care persoana în cauză nu a ales-o, decid nu numai cu privire la competența lor, ci și, în caz de acceptare a competenței, cu privire la fondul cauzei. Astfel, arbitrii impuși reclamantului ar fi decis în mod indirect amplexarea competenței instanțelor ordinare deoarece, dacă ar fi pronunțat o hotărâre arbitrală cu privire la fondul cauzei, un eventual recurs al reclamantului prevăzut de art. 31 din Legea nr. 216/1994 ar fi fost limitat la aspecte de procedură și nu ar avea nicio legătură cu chestiunile de fapt și de drept examinate de arbitri. Aceasta doar dacă arbitrii considerau că clauza de arbitraj în litigiu nu se putea baza pe competența lor, iar instanța ordinară ar fi putut decide cu privire la fondul cauzei, în temeiul celei de-a doua teze a alin. (1) al art. 106 C. proc. civ. Într-adevăr, se pare că în speță nu au fost îndeplinite condițiile art. 34 alin. (1) din Legea nr. 216/1994 (care oferă instanței o altă posibilitate de a se pronunța în cauză).

53. Curtea reține apoi că este evident, fără ca reclamantul să fi sesizat arbitrii, că procedura de arbitraj nu ar îndeplini în speță două din cerințele fundamentale ale art. 6 § 1, și anume „instituirea prin lege” și publicitatea dezbaterilor. Într-adevăr, clauza de arbitraj în litigiu oferea puterea de soluționa arbitrilor înscriși în lista unei societăți cu răspundere limitată; prin urmare, nu era vorba de o instanță arbitrală „instituită prin lege” (a se vedea, *a contrario*, *Lithgow și alții*, hotărâre citată anterior, pct. 200-201). Părțile nu mai contestă faptul că procedura de arbitraj nu a fi fost publică, în vreme ce reclamantul nu a renunțat deloc la acest drept. În aceste circumstanțe, Curtea nu consideră necesar să examineze problema de a ști dacă cauza reclamantului intră în categoria cauzelor foarte tehnice care poate fi preferabil să fie tratate în cadrul unei proceduri scrise.

54. De altfel, Guvernul a citat alte două mijloace considerate că ar permite reclamantului să obțină o reexaminare judiciară a cauzei sale, și anume procedura ce încearcă să constate nulitatea deciziei adunării generale și a contractului privind repunerea în posesia bunurilor, în sensul art. 131 alin. (3) c) sau art. 220h alin. (4) C. com., sau acțiunea în despăgubiri pentru prejudiciul cauzat de nerespectarea obligațiilor de către organele societății sau experți, prevăzută de art. 220l C. com. Curtea reține totuși că prima din aceste proceduri nu putea continua dincolo de înscrierea transferului bunurilor în registrul comerțului (a se vedea, de asemenea, *Kohlhofer și Minarik*

împotriva Republicii Cehe, nr. 2921/03, 28464/04 și 5344/05, 15 octombrie 2009), în vreme ce reclamantul nu-și putea susține dreptul său la soluționare pecuniară decât după acea înscriere [a se vedea art. 220p alin. (4) citat supra, pct. 13). În ceea ce privește acțiunea în despăgubiri, Curtea consideră că avea un alt scop și privea un lucru diferit, și anume respectarea obligațiilor de către organele societății sau experți la operațiunea de repunere în posesia bunurilor.

55. Curtea notează, în cele din urmă, că reglementările naționale cu privire la societăți, ce reglementează rapoartele dintre acționari, sunt indispensabile în cadrul unui regim de piață [*Kind împotriva Germaniei* (dec.), nr. 44324/98, 30 martie 2000]. De aici decurge uneori obligația acționarilor minoritari de a-și vinde acțiunile acționarului majoritar. Pentru a evita un dezechilibru care ar duce la pierderi în mod arbitrar și nedrept ale unei persoane în favoarea alteia, Curtea consideră că se cuvine să se ofere acționarilor minoritari mijloace de apărare adecvate. Or, obligarea reclamantului în speță să-și prezinte contestația de natură patrimonială în fața arbitrilor fără să îndeplinească garanțiile fundamentale prevăzute de art. 6 § 1, la care acesta nu a renunțat, duce în opinia Curții la încălcarea dreptului său de acces la instanță.

Prin urmare, a existat o încălcare a art. 6 § 1 din convenție.

II. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

1. În temeiul art. 41 din convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

57. Reclamantul solicită 1 178 201 coroane cehe (CZK), și anume 46 495 euro (EUR), pentru prejudiciul material pe care l-ar fi suferit din cauză că a fost privat de dreptul său de a-și susține cererea într-o procedură civilă. Acesta face referire la suma pe care în mod normal i-ar fi fost acordată în procedura internă, considerată că ar corespunde cu diferența dintre valoarea contabilă a acțiunilor sale și prețul de răscumpărare furnizat de acționarul principal.

58. Guvernul subliniază că cererea privește o pretinsă încălcare a art. 6 § 1 din convenție și că ar fi imposibil să se prezică rezultatul procedurii care s-ar fi desfășurat în absența unei asemenea încălcări. Prin urmare, existența prejudiciului și a cuantumului său, precum și o legătură de cauzalitate cu o eventuală încălcare a convenției nu pot fi stabilite în mod rezonabil. Guvernul observă, de asemenea, că calculul făcut de reclamant este pur speculativ, cu atât mai mult cu cât persoana în cauză nu explică alegerea metodei sale de calcul, și că autoritățile naționale sunt mai bine plasate decât Curtea pentru a evalua suma de plată.

59. Părțile sunt de acord să afirme că o constatare a încălcării ar constitui o reparație suficientă pentru prejudiciul moral.

60. Curtea nu vede nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată în speță și prejudiciul material pretins de reclamant, a cărui existență nu a fost suficient demonstrată. În sfârșit, nu se poate specula asupra rezultatului unei proceduri interne ce ar fi respectat cerințele art. 6 § 1 din convenție. Circumstanțele cauzei nu permit Curții să afirme că persoana în cauză a suferit o reală pierdere de șanse. Este necesar, prin

urmare, să se respingă pretențiile reclamantului pe motiv că au legătură cu prejudiciul material.

61. Curtea consideră, împreună cu părțile, că constatarea încălcării constituie în sine o reparație echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral suferit eventual de reclamant.

B. Cheltuieli de judecată

62. Reclamantul solicită 2 000 CZK (79 EUR) cu titlu de cheltuieli de judecată în fața instanțelor naționale, precum și 104 000 CZK (4 104 EUR), plus TVA de 19%, 19 760 CZK (780 EUR), sumă alocată, conform facturii, pentru reprezentarea sa în fața Curții.

63. Guvernul consideră că Curtea ar trebui să acorde reclamantului o sumă rezonabilă care să corespundă criteriilor degajate de jurisprudența sa.

64. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilesc realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță și ținând seama de documentele de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului suma de 4 000 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

65. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;
3. *Hotărăște* că, în speță, constatarea unei încălcări prezintă o reparație echitabilă pentru prejudiciul moral suferit de reclamant;
4. *Hotărăște*
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, pentru prejudiciul moral, suma de 4 000 EUR (patru mii euro), care trebuie convertită în coroane cehe la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată reclamantului cu titlu de impozit, pentru cheltuieli;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
5. *Respinge* cererea de reparație echitabilă pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 28 octombrie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Claudia Westerdiek
Grefier

Peer
Președinte

Lorenzen